
BARTÓK BÉLA TANÁRI PORTRÉJA

NÖVENDÉKEINKEINEK VISSZAEMLEKEZÉSE ALAPJÁN

Ifj. Hara Lászlóné beszélgetései
(Parlando, 1971/4.)

Bartók Béla (A kép forrása: mta.hu)

NEMES KATALIN:

Mikor járt Bartók tanár úrhoz?

Csak egy évig tanultam nála. Épp utolsó évben kerültem hozzá, 1935-ben, amikor már elmenőfélben volt.

Úgy tudom, Bartók alapfontosságúnak tartotta a hallást, ritmikai érzéket. Meghallgatásakor kiderült-e ez az igénye?

Nekem csak zongoráznom kellett. Körülbelül egy óra hosszat tartott ez a meghallgatás a tanult anyagból. Külön hallás, ritmikai feladatokat nem kellett megoldanom.

Hogyan zajlott le az óra?

Rendszerint többen voltunk egyidőben, szerettük egymás óráit és főképp Bartók zongorázását hallgatni. A műveket apró részletességgel, motívumról-motívumra alakította.

Nemes Katalin

A formáláshoz szokott-e a művészet más területéről példát hozni, hogy jobban megvilágítsa, mire gondol?

Nem. Erre nem emlékszem. Bartók egyébként sem szavakkal írta körül, mit szeretne. Megmutatta és a növendékekkel megcsináltatta. Ha nem sikerült, újból és újból előjátszotta.

Van olyan darab, ami különösképp emlékezetes maradt a tanult anyagból?

Igen. Talán Beethoven: Waldstein szonátája, amelynek bejegyzéseit ma is őrzöm kottámban. Legalább ilyen emlékezetes volt még számomra Chopin játéka. Az az egyéni, drámai koncepció, ahogy ő előadta.

Technikai problémákkal foglalkoztak külön is? Ha igen, milyen gyakorlatokat mutatott?

Nem. Soha. Az alapfeltétel volt, hogy tudjon zongorázni, aki hozzá kerül.

A zongorairodalom stíluskorszakai, szerzői, egyforma arányban szerepeltek tanult anyagában?

Nem. Chopin, Liszt, Schumann műveket sokat játszottam, Schubert, Brahms műveiből csak néhányat.

Tanított kortárs zenét?

Nekem nem.

Saját műveiből mutatott be az órán? Ha igen, melyek voltak ezek a darabok?

Nem mutatott. A koncertjein játszotta, onnan ismertük. Nem engedte, hogy játsszuk. Ha valaki erőszakos volt, akkor engedett annak a kívánságnak, hogy megtanulja.

Szeretett Bartók tanítani?

Úgy gondolom, igen. Csak olyan ember képes arra a fáradhatatlan munkára, aki szívvel-lélekkel végzi. Soha nem nézett órát tanítás közben.

Miből adódott mégis, hogy egyik levelében „áldatlan”-nak nevezte a tanítást?

Talán abból, hogy rendkívül rosszul érezte magát a tanári karban. A tanárok többségében sem szellemi, sem emberi vonatkozásban nem talált társra. Csupán Kodályt és Dohnányit szerette. Dohnányira talán irigykedett is, ugyanis Bartóknak csontos keze volt, meg kellett küzdeni az eredményekért, míg Dohnányi hihetetlenül könnyedén birkózott meg az anyaggal.

Hogyan értékelte a munkát, eredményt?

Rendkívül igényes volt, mint önmagához. Szükszavú volt ebben is, mint általában. Szerény volt, hiányzott minden karrierizmushajszolás saját életéből. Ugyanebben a szellemben növendékei karrierjét sem egyengette.

Voltak olyan szerzők, akiknek darabjai kiváltságot élveztek a programban más szerzők rovására?

(A kép forrása: hellomagyarok.hu)

SZÉKELY MÁRIA:

Mikor kerültél Bartók tanár úrhoz?

1929-1934 között voltam a növendéke.

A felvételi vizsgán csak zongoráztál, vagy más feladatokat is kaptál?

Első sorban hallás és ritmikai feladatokat kaptam, zongorázni nagyon keveset kellett. Mint utólag kiderült, hallásommal nagyon meg volt elégedve, ennek köszönhettem, hogy hozzá kerültem.

Vissza tudnál-e emlékezni egy óra menetére?

Hogyne. Mindig emlékezetes marad számomra az a nesztelen mozgás, csendes, halk beszéd, ami órái jellemzője volt. A darabokat végighallgatta szó nélkül. Ezt különösképpen nagyrabecsültem, megtanultam, én is alkalmazom óráimon. Ezután kis részenként javította a darabot. Megmutatta, hogyan képzelel el, ha kellett tízszer is.

Technikai ötleteket is adott a megoldáshoz?

Nem. Arról sohasem esett szó, az természetes volt, hogy technikailag el tudta zongorázni az ember.

Irodalmi, vagy egyéb művészeti alkotásokra hivatkozott-e, amellyel segítette volna az elképzelést, megvalósítást?

Nem emlékszem. Illetőleg talán egyszer történt meg, hogy Debussy Prelüdnél hivatkozott az impresszionistákra. Nagyon keveset beszélt.

Voltak olyan szerzők, akiknek darabjai kiváltságot élveztek a programban más szerzők rovására?

A preklasszikus és klasszikus szerzők között nem. A romantikus mesterek közül csak Liszt és Chopin műveket játszottam.

XX. századi zenét tanultál?

Nem. Debussy volt a záróvonal, aki ugyan átmenet a XX. századi zenéhez.

Ezek szerint Bartók művet sem játszottál?

Egyet, de azt is magánszorgalomból tanultam meg.

Mit szólt hozzá a mester?

„Miért éppen ezt?” Tudniillik az Op. 1 Scherzo-ját tanultam meg, hogy a Szilágyi Erzsébet Gimnázium rendezvényén eljátsszam. Állandó kísérője voltam abban az időben a gimnázium kórusának.

Máshol nem játszottad?

Nem. Engem nem szerepeltetett koncerteken.

Beszélt neked valamit a XX. századi zenéről?

Beszélni nem beszélt, de egyszer megkérdezte: mi a véleményem róla?

Te mit válaszoltál?

Nagyon disszonánsnak találok.

Tudtál népdalgyűjtői munkájáról?

Véletlen folytán igen. Közvetlenül évvégi vizsga előtt történt, hogy félrehívott a tanár úr és közölte, hogy édesanyám ez ideig még nem fizette be a tandíjamat. Az Akadémiai Rendszabályok értelmében nem vizsgázhatok. Nagyon zavarban éreztem magamat. Amikor kiderült, hogy Bartók befizette helyettem, még inkább kényelmetlenebbül éreztem magamat, miből fogom visszaadni a tartozást. Ő is észrevette zavaromat és megkérdezte; tudnék-e szépen kottát másolni? Így került sor arra, hogy Csalán úti lakására feljártam kottát másolni. Pontosabban azokat a kuhaci népdalokat kellett transzponálva átírnom, amelyet Bartók Szlovákiában gyűjtött.

Kire emlékezel Bartók növendékei közül?

Nem álltam szorosabb kapcsolatban velük. Bartók unokaöccse volt, ő az egyetlen, akivel személyes kapcsolat maradt fenn. Székely Júlia, akinek a könyvét biztosan ismered. Nemes Katalin, aki szintén ismert.

Székely Júlia (Bp., 1906. máj. 8. – Bp., 1986. márc. 19.) író, zongoraművész, tanár. Zongoratanulmányait Szatmári Tibornál kezdte a budapesti Nemzeti Zenedében, majd Kodály Zoltánnál tanult, és Bartók Béla növendékeként 1934-ben szerzett zongoratanári diplomát.

KOVÁCS ILONKA:

Hány évig tanultál Bartók tanár úrnál?

1922–1929-ig voltam növendéke. Popper Irmától kerültem hozzá.

Emlékszel még a felvételigre?

Természetesen. A nővérem kísért el, mivel édesanyám már elég idős volt. A felvételi bizottságban Tóth Aladár, Bartók és az Akadémia többi tanárai voltak jelen.

Csak zongoráztál?

Igen.

Szeretném, ha elmesélnéd egy óra lefolyását!

Háromszor volt hetenként órám. Rendszerint hárman-négyen voltunk egyszerre bent a teremben. Első alkalommal lehetett kottából játszani a művet, másodsorra már kotta nélkül volt kötelező, bármilyen terjedelmű, nehézségű is volt a darab. Meghallgatta, aztán hozzáfogott a számára nem tetsző részek formálásához. Megmutatta, hogyan képzei el és mi megpróbáltuk utánózni. Ha nem sikerült, újból és újból megmutatta mindaddig, amíg hasonlót sikerült produkálnunk. Ilyenkor elégedetten ránk nézett.

Mondani nem mondott semmit?

Nem. Nagyon keveset beszélt, dicsérni meg egyáltalán nem szokott. Az egyetlen elismerés, amire visszaemlékszem, a diplomakoncertem után hangzott el: „nagyon helyesen játszott”.

Beszélgetni sem szokott veletek?

Egyetlen alkalommal emlékszem, – amikor pihenésképp kiment a tanteremből, hogy elszívjon egy cigarettát –, magával hívott és megkérdezte, vannak-e testvéreim. Igen vannak, leány és fiútestvéreim – mondtam én. Mire ő nagyon komolyan, rendreutasítólag azt mondta – nem így kell mondani leánytestvéreim, fiútestvéreim, hanem bátyáim, nővéreim, így van helyesen. Egy növendéke volt, akivel sokat beszélgetett, Weiss Haus Imre volt a neve, akit kommunista magatartása miatt az Akadémia tanári kara meghurcolt. Bartók védelmébe vette.

Van olyan darabod, amihez különösebb emlékek fűznek?

Igen. Mozart d-moll versenyműve. Legnagyobb fájdalom is, mert nyilvános koncerten játszottam volna tanárommal, ha mellhártyagyulladás nem kapok.

Sokat játszottál nyilvánosság előtt?

Igen. Nagyon sokat. A Rádióban is szerepeltem. Kodály 7 zongoradarabjaiból játszottam.

Bartók darabot tanultál?

Nem, azt nem. Saját műveit nem engedte játszani. Rendkívül szerény volt.

Az órákon más művészti ágról, alkotásról beszélt-e?

Nem. Egyetlen emlékem van ezzel kapcsolatban. Amikor egyszer leánnyommal meglátogattuk Bartókné Pásztory Dittát, Bartók emlékei között zongorája tetején egy József Attila szobrot láttam.

Te, aki hét évig jártál hozzá, biztosan ismered tanítással kapcsolatos levélrészletét, mi a véleményed, szeretett Bartók tanítani?

Az alkotástól, a kutatástól vonta el idejét a tanítás. Ennek ellenére emberi nagysága, igénye, nem engedte, hogy amit csinál, azt ne jól csinálja.

Bartók Béla dolgozószobája és zongorája a Bartók Béla Emlékházban
(Budapest II., Csalán út 29.)

Bartók Béla dolgozószobája a Bartók Emlékházban